

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “ปิยวาจา -- วาจาอันเป็นที่รัก, ถ้อยคำอันเป็นที่รัก”

คำว่า ปิยวาจา เป็นคำภาษาบาลีโดยตรง [อ่านออกเสียงตามภาษาบาลีว่า ปิ - ยะ - วา จา] มาจากคำว่า ปิย(เป็นที่รัก ซึ่งไม่ได้เป็นที่รังเกียจ) กับคำว่า วาจา (คำพูด, ถ้อยคำ) รวมกันเป็น ปิยวาจา หมายถึง วาจาอันเป็นที่รัก, ถ้อยคำอันเป็นที่รัก เป็นถ้อยคำที่อ่อนโยน ไพเราะ น่าฟัง ซึ่งมาจากจิตที่เป็นกุศล ไม่ทำให้ทั้งตนเองและคนอื่นเดือดร้อน และ ยอดของการกล่าว ถ้อยคำอันเป็นที่รัก คือ การกล่าวธรรมตามที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงเพื่อประโยชน์ แก่กุศลให้ผู้อื่นเกิดความเข้าใจถูกเห็นถูก ดังข้อความจากพระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย นวกนิบาต พลสูตร ว่า

“การแสดงธรรมบ่อย ๆ แก่บุคคลผู้ต้องการ ผู้เจียระไนลงสดับ นี้ เลิศกว่าการพูด ถ้อยคำอันเป็นที่รักทั้งหลาย”

ทุกขณะของชีวิต เป็นธรรมทั้งหมด มีแต่สิ่งที่มีจริงเท่านั้นที่เกิดขึ้นเป็นไป หากความเป็น สัตว์ เป็นบุคคล เป็นตัวตนไม่ได้เลย เมื่อได้ฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม สะสมความเข้าใจ ไปตามลำดับ ก็จะเข้าใจได้ว่าชีวิตที่ดำเนินไปนั้น ขณะใดบ้างที่เป็นวิบาก ซึ่งเป็นผลของกรรม ขณะใดบ้างที่เป็นเหตุ คือ เป็นการสะสมทั้งที่เป็นกุศล และ เป็นอกุศล กุศลและอกุศลใน ขณะนี้จะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าไม่เคยสะสมกุศลและอกุศลประการนั้นมาในอดีต ขณะใดที่จิตไม่ได้ เป็นไปในทาน การให้สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ไม่ได้เป็นไปในศีล ไม่ได้เป็นไปในการ อบรมความสงบของจิต และ ไม่ได้เป็นไปในการอบรมเจริญปัญญาแล้ว นอกจากนั้น เป็น อกุศลทั้งหมด หลงเห็น หลงได้ยิน หลงได้กลิ่น เป็นต้น อกุศลเกิดขึ้นเป็นไปอย่างรวดเร็ว เป็นไปตามการสะสมของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นแต่ละหนึ่งจริง ๆ

แต่ละบุคคลก็ควรที่จะได้พิจารณาว่า คำพูดของท่านส่วนมากในชีวิตประจำวัน เป็น คำพูดอ่อนโยนหรือว่าตรงกันข้ามกับคำพูดที่อ่อนโยน เพราะเหตุว่าบางคนก็อยากจะพูดจา อ่อนโยน มีจิตใจที่อ่อนโยน แต่ว่าเหตุการณ์กับสิ่งแวดล้อม ไม่เป็นปัจจัยที่จะให้วาจาที่อ่อนโยน เกิดได้ มักจะเป็นคำพูดที่ดุหรือรุนแรง หยาบกระด้าง เผ็ดร้อน จนกระทั่งเป็นนิสัย โดยที่ไม่ ทราบว่าในขณะนั้นสภาพของจิตขาดความเมตตาต่อผู้อื่นอย่างยิ่ง ถ้าความเมตตาเกิดขึ้นใน ขณะนั้น จะพูดคำไม่น่าฟังอย่างนั้นไม่ได้เลย แต่จะมีการวิเวกวันวิเวกจิตในขณะนั้นทันที

ถ้าผู้ใดสะสมอกุศลกรรมมากในการที่จะเป็นผู้ที่ใช้คำพูดที่ไม่น่าฟังอย่างนั้น ก็ให้เห็นได้ว่าในวันหนึ่งๆ คำพูดมักจะเป็นอย่างนั้นมากกว่าคำพูดที่อ่อนโยน และบางคนก็มีข้อแก้ตัวว่าเป็นความจำเป็นที่จะต้องดู จะต้องพูดอย่างนั้น แต่ถ้าสติเกิด จะระลึกได้ทันทีว่าในขณะที่นั้นเป็นอกุศลกรรม แล้วเกิดหิริ ความละอายต่ออกุศลกรรม เกิดโอตตปปะ ความเกรงกลัวต่ออกุศลกรรม ความเห็นภัยเห็นโทษของอกุศลกรรมในขณะที่นั้น และรู้ด้วยว่า ควรอย่างยิ่งที่จะเป็นคำพูดที่เป็นไปด้วยกุศลจิต เป็นคำพูดที่อ่อนโยนด้วยจิตใจที่อ่อนโยน โดยไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นคำดูหรือว่าเป็นคำที่หยาบคาย เผ็ดร้อนรุนแรง

คำพูดที่อ่อนโยน เป็นที่รัก ที่มีค่าเป็นประโยชน์แก่กุศลจริงๆ คือ การกล่าวธรรมตามที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง เพื่อประโยชน์แก่กุศลแก่ผู้อื่น ซึ่งเป็นยอดของปิยวาจาเลยทีเดียว เพราะเป็นคำที่เป็นไปเพื่อความเข้าใจถูกเห็นถูกโดยส่วนเดียว ไม่มีโทษเลยแม้แต่น้อย

เพราะฉะนั้น ถ้าเป็นผู้ที่อบรมเจริญสติระลึกถึงลักษณะของสภาพธรรมตามความเป็นจริงบ่อย ๆ เนื่อง ๆ สติจะระลึกได้ แล้วจะมีความละอายและความเกรงกลัวในอกุศลกรรมที่กำลังเป็นปัจจัยให้เกิดคำพูดที่ไม่อ่อนโยนซึ่งไม่น่าฟังเลย แต่ก่อนอื่นจะต้องเป็นผู้ที่รู้จักตนเอง ไม่เข้าข้างตัวเอง มีความจริงใจที่จะขัดเกลาละคลายกิเลสของตนเอง ซึ่งจะต้องอาศัยการฟังพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง สะสมความเข้าใจถูก เห็นถูกไปตามลำดับ ไม่ขาดการฟังพระธรรมในชีวิตประจำวัน เพราะความเข้าใจพระธรรมเท่านั้นที่จะเป็นเครื่องชำระจิตจากที่มากไปด้วยอกุศล ให้อ่อนโยน สะอาดปราศจากอกุศลได้ในที่สุด.